

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
1.	I.1.1.	<p>Zapewnienie aktywnego i pełnego udziału osób z niepełnosprawnościami w procesach tworzenia oraz wdrażania aktów prawnych i polityk publicznych.</p>	<p>Uwzględnienie rekomendacji Komitetu ujętych w Komentarzu ogólnym Nr 7, w szczególności zaś problematyki: dostępności procesu konsultacji, organizacji reprezentatywnych, konsekwencji prawnych zaniechania przeprowadzenia procesu konsultacji.</p> <p>Przeprowadzenie procedury konsultacji projektu Strategii, zgodnie z wytycznymi Komitetu</p>	<p>Konwencja w przepisie art. 4 ust. 3 stanowi, że w toku podejmowania decyzji w zakresie spraw dotyczących osób z niepełnosprawnościami państwa-strony będą ściśle konsultować się z tymi osobami, a także angażować je w procesy decyzyjne za pośrednictwem reprezentujących je organizacji.</p> <p>Podobnie przepis art. 33 ust. 3 Konwencji zakłada, że społeczeństwo obywatelskie, w szczególności osoby z niepełnosprawnościami i</p>

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			(patrz pkt I.1.)	
2.	I.2.1.	Zapewnienie możliwości udziału czynnego i biernego w wyborach osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności	Uzupełnienie o możliwość udziału osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności także w referendach.	reprezentujące je organizacje, będzie włączone w proces monitorowania realizacji Konwencji i będą w pełni w nim uczestniczyć
3.	I.2.2.	Podjęcie działań ukierunkowanych na wprowadzenie modelu wspieranego podejmowania decyzji	Wpisanie do dokumentu Strategii działania w postaci zniesienia ubezwłasnowolnienia oraz wprowadzenia modelu wspieranego podejmowania	Obowiązująca w Polsce instytucja ubezwłasnowolnienia stanowi przykład rażącego naruszenia praw człowieka osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną i jest

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			decyzji w miejsce sformułowania o „przeprowadzenie pogłębionej analizy obowiązującego ustawodawstwa i praktyk w zakresie ubezwłasnowolnienia”.	niezgodna z przepisem art. 12 Konwencji. Kwestia ta była wielokrotnie analizowana zarówno przez instytucje państwowe, jak i organizacje pozarządowe. Komitet wezwał Polskę do uchylecia wszystkich dyskryminujących przepisów Kodeksu cywilnego i innych aktów prawnych umożliwiających pozbawienie osób z niepełnosprawnościami zdolności do czynności prawnych ¹ .
4.	I.2.3.	Zastąpienie zakazu zawierania małżeństw osób z niepełnosprawnością	Dodanie działania polegającego na wycofaniu zastrzeżenia złożonego	Zob. pkt I.4. wystąpienia.

¹ Uwagi końcowe (...), pkt 20.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
		intelektualną i osób z problemami zdrowia psychicznego regulacjami odnośnie świadomości oświadczenia woli.	do art. 23 ust. 1 lit. a Konwencji.	
5.	I.3.1.	Realizacja procesu deinstytucjonalizacji.	Wpisanie do dokumentu Strategii działania w postaci wypracowania, przyjęcia i realizacji konkretnych planów działań na rzecz deinstytucjonalizacji w miejsce sformułowania „pogłębiona analiza w zakresie sposobu przeprowadzenia procesu deinstytucjonalizacji oraz wypracowanie rekomendacji w	Komitet wyraził zaniepokojenie trwałym zastojem oraz brakiem determinacji w realizacji procesu deinstytucjonalizacji opieki nad osobami z niepełnosprawnościami uznając ten obszar za jeden z dwóch wymagających podjęcia pilnych działań ² . Uzasadnia to odstępianie od dalszych analiz na rzecz podjęcia śmiałych i konkretnych kroków w

² Uwagi końcowe (...), pkt 32 lit. a i 57.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			tym obszarze”.	kierunku deinstytucjonalizacji systemu wsparcia.
6.	II.1.4.	Dostosowanie infrastruktury i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Uwzględnienie w opisie działania możliwości skorzystania przez osobę z niepełnosprawnością z mechanizmu racjonalnego dostosowania w obszarze dostępności wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z art. 1 i 5 KPON.	W chwili obecnej nie istnieje możliwość skorzystania przez osobę z niepełnosprawnością z instytucji racjonalnego dostosowania w obszarze wymiaru sprawiedliwości ³ co jest niezgodne z przepisami Konwencji.
7.	II.1.6.	Dostosowanie wytypowanych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu	Uzupełnienie katalogu miejsc detencji wymagających dostosowania o zakłady poprawcze	W zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich mogą przebywać także osoby z

³ Zob. *Dostęp osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości. Analiza i zalecenia*, Zasada równego traktowania prawo i praktyka nr 21, BIULETYN RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH 2016, nr 7.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
		wytrzeźwienia oraz policyjnych izb dziecka do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	i schroniska dla nieletnich, będące w strukturze Ministerstwa Sprawiedliwości.	niepełnosprawnościami, a co za tym idzie są to jednostki wymagające dostosowania do szczególnych potrzeb tej grupy osób.
8.	II.1.6 II.1.7	Dostosowanie wytypowanych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz policyjnych izb dziecka do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dostosowanie jednostek penitencjarnych do potrzeb osób z	Uzupełnienie planowanych działań o kwestie dostępności dla osadzonych z niepełnosprawnościami sensorycznymi.	Wnioski i rekomendacje działań Rzecznika Praw Obywatelskich opracowane w związku z działalnością Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur ⁴ .

⁴ Szczegółowe rekomendacje działań znajdują się w raporcie pt. [„Monitoring traktowania więźniów z niepełnosprawnością fizyczną i sensoryczną. Raport z działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur”](#).

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
		niepełnosprawnościami		
9.	VI.2.4.	Wypracowanie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia dostępności usług ginekologiczno-położniczych dla kobiet z niepełnosprawnościami	Uzupełnienie planowanych działań o zapewnienie przestrzegania standardów postępowania przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą z niepełnosprawnością w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem.	Z napływających do Rzecznika skarg wynika, że standardy te nie zawsze są przestrzegane wobec kobiet z niepełnosprawnościami. Tymczasem opis działań planowanych w ramach pkt VI.2.4. ogranicza się do usług ginekologicznych.
10.	VI.2.7.	Leczenie osób z niepełnosprawnościami z chorobami rzadkimi	Uzupełnienie planowanych działań o uregulowanie statusu prawnego Zespołu Koordynacyjnego ds. Chorób Rzadkich oraz wdrożenie	W toku rozpatrywania zainicjowanej przez Rzecznika sprawy o sygn. akt U 2/17 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że aktualny sposób

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			Narodowego Planu dla Chorób Rzadkich.	unormowania kompetencji Zespołu Koordynacyjnego ds. Chorób Ultraradkich wyłącznie w aktach wewnętrznych (zarządzeniu i regulaminie) nie realizuje konstytucyjnego wymogu wyłączności ustawy w zakresie regulacji warunków i zakresu udzielania świadczeń opieki zdrowotnej finansowej ze środków publicznych (por. art. 68 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji, a także art. 68 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji).
11.	V.2.	Modyfikacja systemu świadczeń dla opiekunów osób z	Wyraźne zaznaczenie potrzeby wyeliminowania ograniczeń w	Konieczność wykonania wyroków Trybunału Konstytucyjnego - wyrok z

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
		niepełnosprawnościami	dostępie do świadczenia pielęgnacyjnego opiekunów.	21 października 2014 r. K 38/13 prawo do świadczenia pielęgnacyjnego dla opiekunów dorosłych osób z niepełnosprawnością i wyrok z 26 czerwca 2019 r. sygn. akt SK 2/17 ograniczenie prawa do świadczenia opiekunów z prawem do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.
12.	VI.1.2.	Wielotorowe działania na rzecz zmiany wizerunku oraz obecności osób z niepełnosprawnościami w dyskursie medialnym	Włączenie organizacji osób z niepełnosprawnościami w opracowywanie i realizację planowanych kampanii.	Rekomendacje Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami ⁵ .

⁵ Uwagi końcowe (...), pkt 14 lit. b.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
13.	VI.3.1.	Profilaktyka w obszarze zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży	Uzupełnienie planowanych działań o środki zaradcze pozwalające na przezwycięzenie aktualnego kryzysu w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży zgodnie z rekomendacjami RPO.	Patrz. pkt II wystąpienia RPO i załącznik nr 2.
14.	VII.2.5.	szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości z zakresu praw osób z niepełnosprawnościami oraz kontaktu z osobami z niepełnosprawnościami.	Uzupełnienie katalogu grup zawodowych, do których kierowana będzie oferta szkoleniowa o kuratorów oraz pracowników zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.	Wymienione grupy zawodowe również mają kontakt z osobami z niepełnosprawnościami.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
15.	VIII.1.4.	Kompleksowa zmiana funkcjonowania Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych	Usunięcie z projektowanego składu nowej Rady przedstawiciela Rzecznika Praw Obywatelskich. Udział RPO w pracach Rady jest możliwy w roli obserwatora z głosem opiniodawczo-doradczym.	Zgodnie z przepisem art. 210 Konstytucji RP Rzecznik jest w swojej działalności niezależny od innych organów państwowych, a co za tym idzie nie uczestniczy w pracach zespołów powoływanych przez organy administracji rządowej.
16.	VIII.1.6.	Uregulowanie roli Rzecznika Praw Obywatelskich jako niezależnego organu monitorującego wdrażanie Konwencji	Uzupełnienie planowanych zmian o wyraźne wskazanie, że przekazane Rzecznikowi zadania związane z ochroną i monitorowaniem wdrażania Konwencji będą wiązały się z przyznaniem odpowiednich	W swoich rekomendacjach pod adresem Polski ⁶ Komitet wyraził zaniepokojenie brakiem podstawy prawnej i zmniejszeniem środków finansowych dla RPO, wyznaczonego jako niezależny organ do spraw popierania, ochrony i monitorowania

⁶ Uwagi końcowe (...), pkt 55 lit. b i pkt 56 lit. b.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			środków finansowych na ten cel.	wdrażania postanowień Konwencji i zalecił wzmocnienie zdolności biura RPO do realizacji tych zadań poprzez przydzielenie mu wystarczających zasobów i środków finansowych, by Rzecznik był w stanie skutecznie i niezależnie wykonywać swoje zadania. Do chwili obecnej RPO nie otrzymał w tym zakresie żadnych dodatkowych środków finansowych, a wnioskowany przez niego budżet jest co roku ograniczany w toku prac parlamentarnych. Taka sytuacja nie pozwala na w pełni efektywne wypełnianie roli organu, o którym

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
				mowa w art. 33 ust. 2 Konwencji.
17.	VIII.1.7.	Zwiększenie ochrony osób z niepełnosprawnościami przed nierównym traktowaniem	Wpisanie do dokumentu Strategii działania w postaci nowelizacji ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (dalej: ustawa o równym traktowaniu), w miejsce sformułowania o „przełądzie” tej ustawy pod kątem potrzeby jej nowelizacji oraz ewentualnej nowelizacji. Nowelizacja – w myśl art. 5 Konwencji, powinna prowadzić do zapewnienia prawnej ochrony przed dyskryminacją osób	Ustawa o równym traktowaniu przyznaje osobom z niepełnosprawnościami ochronę prawną przed dyskryminacją wyłącznie w obszarze szeroko rozumianego rynku pracy. Regulacje te są niezgodne z art. 5 ust. 2 Konwencji, zgodnie z którym państwa-strony zakażą jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i zagwarantują osobom niepełnosprawnym jednakową dla wszystkich i skuteczną ochronę przed dyskryminacją z jakichkolwiek względów. Komitet zalecił Polsce

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach życia społecznego wymienionych w tym akcie prawnym.	ustanowienie mechanizmów sądowych i quasi-sądowych w celu zapobiegania i ochrony przed dyskryminacją osób z niepełnosprawnościami, w tym kompleksowe mechanizmy naprawy szkody ⁷ . Pilną potrzebę zmian w tym zakresie wielokrotnie wskazywał również Rzecznik Praw Obywatelskich. Mając powyższe na uwadze całkowicie nieuzasadnione jest prowadzenie dalszych analiz potrzeby nowelizacji ustawy o równym traktowaniu ⁸ . Niezbędne jest za to pilne

⁷ Uwagi końcowe (...), pkt 8 lit. c.

⁸ Zob. m.in. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Pełnomocniczki Rządu do spraw Równego Traktowania z dnia 5 maja 2020 r., znak: XI.516.1.2018.AKB, dostępne w wersji elektronicznej: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/dzien-walki-z-dyskryminacja-osob-niepelnosprawnych>

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
				przeprowadzenie jej nowelizacji.
18.	VIII.1.7.	Zwiększenie ochrony osób z niepełnosprawnościami przed nierównym traktowaniem	Uzupełnienie proponowanych działań o potrzebę przyjęcia przepisów, które definiują i uznają racjonalne dostosowania we wszystkich dziedzinach życia oraz traktują odmowę ich zapewnienia za formę dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.	W chwili obecnej osoby z niepełnosprawnościami mogą skorzystać z mechanizmu tzw. racjonalnego dostosowania w obszarze zatrudnienia. Polskie przepisy w tym zakresie nie uwzględniają standardów wynikających z art. 5 ust. 3 Konwencji. Uzupełnienie tej luki zalecał m.in. Komitet w swoich rekomendacjach pod adresem Polski ⁹ .
19.	VIII.1.7.	Zwiększenie ochrony osób z niepełnosprawnościami przed	Uzupełnienie proponowanych działań o wprowadzenie	W swoich rekomendacjach pod adresem Polski Komitet zalecił, by

⁹ Uwagi końcowe (...), pkt 8 lit. a.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
		nierównym traktowaniem	wyraźnego zakazu dyskryminacji krzyżowej i wielokrotnej osób z niepełnosprawnościami.	Polska wyraźnie uznała i zakazała wielokrotnej i krzyżowej dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, płeć, wiek, pochodzenie etniczne, tożsamość płciową lub orientację seksualną oraz wszelkie inne przesłanki we wszystkich dziedzinach życia, w przepisach, polityce i strategiach antidyskryminacyjnych, w tym w ustawie o równym traktowaniu ¹⁰ .
20.	VIII.2.1.	Włączanie niepełnosprawności w różne obszary polityki społecznej	Uzupełnienie proponowanych działań o konieczność włączenia problematyki niepełnosprawności	Problematyka niepełnosprawności nie została odpowiednio włączona do takich programów, jak: Krajowy

¹⁰ Uwagi końcowe (...), pkt 8 lit. b.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

L.p.	Jednostka redakcyjna (dokument, strona, rozdział, priorytet, działanie, punkt, ustęp, paragraf)	Obecne brzmienie	Proponowana zmiana	Uzasadnienie
			w szczególności do polityki senioralnej, polityki antydyskryminacyjnej oraz programów przeciwdziałania przemocy domowej.	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ. Do chwili obecnej nie przygotowano także nowego Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania.
21.	VIII.3.3.	Współpraca międzynarodowa	Uzupełnienie proponowanych działań o ratyfikowanie Protokołu fakultatywnego do Konwencji.	Patrz. pkt I.5 wystąpienia.

Załącznik 1 – uwagi szczegółowe Rzecznika Praw Obywatelskich do projektu Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030

Jednocześnie wszystkie działania zaplanowane w Strategii wymagają analizy pod kątem zagadnień horyzontalnych tj. włączanie osób z niepełnosprawnościami w proces wdrażania i monitorowania realizacji postanowień Konwencji, ochrona praw kobiet i dziewcząt z niepełnosprawnościami, a także ochrona praw osób narażonych na dyskryminację krzyżową, w tym dzieci i seniorów z niepełnosprawnościami. Zagadnienia te zostały opisane szczegółowo w pkt I.1-I.3 wystąpienia.